

U Z N E S E N I E

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci žalobcu **Š. K.K.**, zastúpeného JUDr. M. O., advokátom v Ž., proti žalovanému **I. B.**, o **zaplatenie 9 423,42 € s príslušenstvom**, vedenej na Okresnom súde L. pod sp.zn. 12 C 27/2009, o dovolaní žalobcu proti rozsudku Krajského súdu v Banskej Bystrici z 25. novembra 2010, sp.zn. 12 Co 254/2010, takto

r o z h o d o l :

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Banskej Bystrici z 25. novembra 2010, sp.zn. 12 Co 254/2010 a rozsudok Okresného súdu L. zo 17. júna 2010, č.k. 12 C 27/2009-256 **z r u š u j e** a vec vracia súdu prvého stupňa na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e

Okresný súd L. rozsudkom zo 17. júna 2010, sp.zn. 12 C 27/2009-256 zamietol žalobu o zaplataenie sumy 9 423,42 € s 8,5% úrokom z omeškania ročne od 1. septembra 2008 do zaplataenia a žalovanému nepriznal náhradu trov konania. Vykonaným dokazovaním dospel k záveru, že investície, o ktorých žalobca tvrdil, že boli vložené do prestavby rodinného domu súp. č. X. a jeho príslušenstva, ktoré predstavujú výlučne vlastníctvo žalovaného a nachádzajú sa v kat. území L., zapísané na LV č. X., neboli vykonané a tvrdenia a podklady predložené žalobcom neboli dôveryhodné. S poukazom na to, že žalobca neunesol dôkazné bremeno a nepreukázal, že by zo strany žalovaného došlo k bezdôvodnému obohateniu v stanovenej výške, žalobu zamietol. O trovách konania rozhodol podľa § 142 ods. 1 O.s.p.

Krajský súd v Banskej Bystrici rozsudkom z 25. novembra 2010, sp.zn.

12 Co 254/2010 potvrdil rozsudok súdu prvého stupňa ako vecne správny v zmysle § 219 ods. 1 O.s.p. a žalovanému náhradu trov konania nepriznal. V odôvodnení rozhodnutia vo vzťahu k námietke žalobcu, že mu postupom súdu prvého stupňa bola odňatá možnosť konať pred súdom tým, že sa nezúčastnil vykonania dôkazu – výsluchu svedkov pred dožiadaným súdom – uviedol, že je pravdou, že dožiadaný súd vykonal dokazovanie, ktoré spočívalo vo výsluchu svedkov a že na tomto právnom úkone sa právny zástupca žalobcu nezúčastnil, ale mal za to, že mu nič nebránilo, aby následne v súdnom konaní vyjadril všetky svoje námietky, prípadne sa vyjadril k vykonaným dôkazom, pokiaľ ide o výsluch svedkov, lebo po vykonaní tohto dokazovania súd prvého stupňa vykonal riadne pojednávanie vo veci samej, kde takáto možnosť pre právneho zástupcu žalobcu, ako aj samotného žalobcu nesporne zostala zachovaná. Dodal, že pokiaľ by námietky, ktoré mohol predniesť žalobca na pojednávaní súdu prvého stupňa boli závažného charakteru, mohol trvať aj na tom, aby dôkaz, ktorý bol vykonaný dožiadaným súdom, bol zopakovaný. K námietke žalobcu, že nemal možnosť zhrnúť skutkové a právne závery uviedol, že z ustanovenia § 118 ods. 4 O.s.p., takáto možnosť pre účastníkov vyplýva, ale tiež je nesporné, že právo vyjadriť sa ku všetkému, čo odznelo, môžu využívať účastníci konania priebežne; priebeh pojednávania nie je komplexne stanovený zákonom a určuje ho predseda senátu, resp. samosudca. Stručné zhrnutie skutkových tvrdení aj právnej argumentácie vyplýva z priebehu pojednávania, aj z písomných podaní a súd je povinný všetky takéto tvrdenia hodnotiť. Pokiaľ ide o vykonanie dokazovania a hodnotenie dôkazov, mal za to, že súd prvého stupňa rešpektoval túto ústavnú garanciu a sám sa stotožnil s hodnotením dôkazov tak, ako ich vykonal súd prvého stupňa. Konštatoval, že pokiaľ boli navrhnuté dôkazy, o ktorých sa subjektívne žalobca domnieva, že by mali byť vykonané, opäť ide o skutočnosť, ktorá je na rozhodnutí súdu. Odvolací súd nezistil, že by hodnotenie dôkazov vo vzájomnej súvislosti bolo vykonané nesprávne, ani že by niektoré z dôkazov boli hodnotené v prospech alebo neprospech toho ktorého účastníka, pretože ku všetkým vykonaným dôkazom sa súd prvého stupňa vyjadril, aj keď nie celkom jednotlivo, ale v kontexte s ostatnými vykonanými dôkazmi. Mal za to, že neobstojí ani tvrdenie, že by na základe nesprávneho hodnotenia, nespravodlivého hodnotenia nevykonania dôkazov mohol dospieť súd k nesprávnemu právnomu záveru. O náhrade trov konania rozhodol s poukazom na ustanovenie § 142 ods. 1 O.s.p. a § 151 ods. 1 O.s.p.

Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu podal žalobca dovolanie. Prípustnosť dovolania vyvodzoval z § 238 ods. 1 O.s.p. a § 237 písm. f/ O.s.p. Odňatie možnosti konať

pred súdom videl v tom, že sa nemohol zúčastniť výsluchu svedkov, ktorých vypočul dožiadaný súd Okresný súd Košice-okolie 24. novembra 2009, pretože oznámenie o termíne výsluchu mu bolo doručené až po termíne samotných výsluchov 26. novembra 2009. Poukázal na to, že odvolací súd z tohto porušenia nevyvodil žiadne dôsledky, naopak sa s nesprávnym postupom súdu prvého stupňa stotožnil. K odňatiu možnosti konať pred súdom malo podľa názoru žalobcu dôjsť aj tým, že súd prvého stupňa sa neriadil § 118 ods. 2 a 4 O.s.p. a neumožnil mu na záver pojednávania zhrnúť jeho návrhy, vyjadriť sa k dokazovaniu a právnej stránke veci, ako aj k návrhom na dôkazy, pričom odvolací súd túto námietku považoval za nedôvodnú. Nakoniec namietal, že k odňatiu možnosti konať pred súdom malo dôjsť aj tým, že súd prvého stupňa nevykonal ním navrhnuté dôkazy (výsluch jeho exmanželky I. K. a znalkyne Ing. J. D. a pracovníčky pobočky Prvej stavebnej sporiteľne), čím došlo aj k porušeniu práva na spravodlivý proces a zásady rovnosti zbraní. V závere namietal, že súd prvého stupňa a odvolací súd dospeli na základe vykonaných dôkazov k nesprávnym skutkovým zisteniam a odôvodnenia rozsudkov sú zmätočné, arbitrárne, vnútorne protirečivé a v zjavnom rozpore s obsahom spisu. Navrhol, aby dovolací súd rozsudok odvolacieho súdu a súdu prvého stupňa zrušil a vec vrátil súdu prvého stupňa na ďalšie konanie.

Žalovaný sa k dovolaniu žalobcu písomne nevyjadril.

Najvyšší súd Slovenskej republiky, ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.), po zistení, že dovolanie podal včas účastník konania (§ 240 ods. 1 O.s.p.) zastúpený advokátom (§ 241 ods. 1 O.s.p.), proti rozhodnutiu, ktoré možno napadnúť týmto opravným prostriedkom (§ 238 ods. 1 O.s.p.), preskúmal napadnutý rozsudok odvolacieho súdu bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1 O.s.p.), a dospel k záveru, že dovolanie je dôvodné.

V zmysle § 236 ods. 1 O.s.p. dovolaním možno napadnúť právoplatné rozhodnutia odvolacieho súdu, pokiaľ to zákon pripúšťa.

V prejednávanej veci je dovolaním napadnutý rozsudok odvolacieho súdu. Podľa § 238 ods. 1 O.s.p. je dovolanie prípustné proti rozsudku odvolacieho súdu, ktorým bol zmenený rozsudok súdu prvého stupňa vo veci samej. V zmysle § 238 ods. 2 O.s.p. je dovolanie prípustné tiež proti rozsudku, v ktorom sa odvolací súd odchyľil od právneho názoru dovolacieho súdu vysloveného v tejto veci. Podľa § 238 ods. 3 O.s.p. je dovolanie

prípustné tiež vtedy, ak smeruje proti potvrdzujúcemu rozsudku odvolacieho súdu, vo výroku ktorého odvolací súd vyslovil, že dovolanie je prípustné, pretože ide o rozhodnutie po právnej stránke zásadného významu alebo ak ide o potvrdenie rozsudku súdu prvého stupňa, ktorým súd prvého stupňa vo výroku vyslovil neplatnosť zmluvnej podmienky podľa § 153 ods. 3 a 4.

V danom prípade dovolaním žalobcu nie je napadnutý zmeňujúci rozsudok odvolacieho súdu, ale taký potvrdzujúci rozsudok odvolacieho súdu, vo výroku ktorého odvolací súd nevyslovil, že dovolanie proti nemu je prípustné. Dovolací súd v prejednávanej veci dosiaľ nerozhodoval, preto ani nevyslovil právny názor, ktorým by boli súdy viazané. Z týchto dôvodov dospel Najvyšší súd Slovenskej republiky k záveru, že dovolanie žalobcu nie je podľa § 238 ods. 1 až 3 O.s.p. procesne prípustné.

Z vymenovaných procesných väd je v dovolaní výslovne namietaná vada konania podľa § 237 písm. f/ O.s.p., t.j. že účastníkovi konania sa postupom súdu odňala možnosť pred ním konať. Žalobca vytýkal, že k odňatiu možnosti konať pred súdom došlo tým, že 1/ nemohol sa zúčastniť výsluchu svedkov, ktorých vypočul dožiadaný súd Okresný súd Košice-okolie 24. novembra 2009, pretože oznámenie o termíne výsluchu mu bolo doručené až po termíne samotných výsluchov 26. novembra 2009, ďalej tým, že 2/ súd prvého stupňa sa neriadil § 118 ods. 2 a 4 O.s.p. a neumožnil mu na záver pojednávania zhrnúť jeho návrhy, vyjadriť sa k dokazovaniu a právnej stránke veci ako aj k návrhom na dôkazy a nakoniec tým, že 3/ súd prvého stupňa nevykonal ním navrhnuté dôkazy (výsluchy svedkov).

Podľa ustanovenia § 237 písm. f/ O.s.p. dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu, ak účastníkovi konania sa postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom.

Pod odňatím možnosti pred súdom konať v zmysle tohto ustanovenia treba rozumieť taký závadný procesný postup súdu, ktorým sa účastníkovi znemožní realizácia jeho procesných práv, priznaných mu v občianskom súdnom konaní za účelom obhájenia a ochrany jeho práv a právom chránených záujmov. Takýmto procesným právom účastníka je napr. právo byť predvolaný na súdne pojednávanie, právo zúčastniť sa pojednávania, robiť prednesy, navrhovať dôkazy, vyjadriť sa k návrhom na dôkazy a k všetkým dôkazom, ktoré sa vykonali, vykonávať svoje práva a povinnosti prostredníctvom zvoleného zástupcu a pod.

Občiansky súdny poriadok upravuje postup súdu a účastníkov v občianskom súdnom konaní tak, aby bola zabezpečená spravodlivá ochrana práv a oprávnených záujmov účastníkov, ako aj výchova na zachovávanie zákonov, na čestné plnenie povinností a na úctu k právam iných osôb (§ 1 O.s.p.).

K takémuto procesnému právu účastníka nepochybne patrí aj byť prítomný na vykonaní dôkazu urobeného prostredníctvom dožiadaného súdu alebo na vykonaní dôkazu mimo pojednávania. Podľa § 122 ods. 2 O.s.p. totiž platí, že ak je to účelné, možno o vykonanie dôkazu dožiadať iný súd alebo predseda senátu môže vykonať dôkaz z poverenia senátu mimo pojednávania. Účastníci konania majú právo byť prítomní pri takto vykonávanom dokazovaní. Súd oboznámi účastníkov s výsledkami dokazovania na pojednávaní okrem konania podľa § 115a O.s.p. a 153a ods. 4 O.s.p.

Podľa § 123 O.s.p. sa účastníci majú právo vyjadriť sa k návrhom na dôkazy a k všetkým dôkazom, ktoré sa vykonali.

Citovaným zákonným ustanovením sa teda zabezpečuje procesné právo účastníka zúčastniť sa na dokazovaní vykonávanom dožiadaným súdom alebo konajúcim súdom mimo pojednávania, a tým zároveň základné právo účastníka na prerokovanie veci v jeho prítomnosti zaručené čl. 48 ods. 2 Ústavy SR. V praxi sa uvedené právo účastníka premieta do povinnosti dožiadaného súdu oboznámiť účastníkov alebo ich zástupcov o čase a mieste vykonania dôkazu dožiadaným súdom, resp. do povinnosti konajúceho súdu oboznámiť účastníkov o vykonaní dôkazu mimo pojednávania. Iba týmto spôsobom možno totiž zabezpečiť, aby účastníci mali reálnu možnosť vykonania dôkazu sa zúčastniť. Ak si dožiadaný súd alebo konajúci súd túto povinnosť nesplní, má to za následok odňatie možnosti konať pred súdom tomu účastníkovi, ktorý nemal o vykonaní dôkazu dožiadaným súdom vedomosť (porovnaj rozhodnutie Najvyššieho súdu SR sp. zn. 4 Cdo 38/04 uverejnený v časopise Zo súdnej praxe č. 1/2007). Za riadne splnenie tejto povinnosti možno považovať iba také, ktoré je urobené včas v zmysle ustanovenia § 115 O.s.p.

V posudzovanej veci z obsahu spisu je zrejmé, súd prvého stupňa požiadal o vykonanie dôkazu výsluchom svedkov T. M. a G. Ž. Okresný súd Košice-okolie. Okresný súd Košice-okolie stanovil termín výsluchu svedkov na 24. novembra 2009 a v uvedený deň výsluch oboch svedkov aj vykonal (viď zápisnica z výsluchu z 24. novembra 2009, č.l. 159-

160 spisu), avšak bez toho, aby o termíne a mieste vykonania včas upovedomil účastníkov, a teda žalobcu a jeho právneho zástupcu (v spise sa nachádza na čl. 158 úprava o upovedomení, nenachádza sa tam záznam o jej realizácii a nie sú pripojené ani doručky, dovolací súd prihliadol na tvrdenia žalobcu uvedené v odvolaní (č.l. 263 spisu) a dovolaní (č.l. 294 spisu) o oneskorenom oboznámení sa s výsluchom odvolávajúc sa na dôkaz doručkou z 26. novembra 2009 a dátum vykonania úpravy o upovedomení o výsluchu z 19. novembra 2009). Súd prvého stupňa tak nerešpektoval právo žalobcu byť prítomný na vykonaní dôkazu dožiadaným súdom vyplývajúceho z ustanovenia § 122 ods. 2 O.s.p. a čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, ktorý nepripúšťa žiadne obmedzenie práva účastníka na prerokovanie veci v jeho prítomnosti. Túto vadu neodstránil ani odvolací súd, ktorý vo veci konal ako súd odvolací. Pretože odvolací súd z uvedeného porušenia základného práva žalobcu, (vychádzajúc z nesprávneho hodnotenia účinkov tohto porušenia) žiadny procesný dôsledok nevyvodil, je konanie pred oboma súdmi postihnuté ako celok vadou vyplývajúcou z § 237 písm. f/ O.s.p.

Rovnako bola žalobcovi odňatá možnosť pred súdom konať v konaní pred súdom prvého stupňa aj tým, že tento mu neumožnil na záver pojednávania zhrnúť svoje návrhy, vyjadriť sa k dokazovaniu i k právnej stránke veci. Tomuto právu zodpovedá podľa názoru dovolacieho súdu povinnosť súdu umožniť účastníkovi konania, aby sa vyjadril ku každému dôkazu, ktorý súd vykonal a ktorý môže obsahovať zistenia významné pre rozhodnutie súdu (I. ÚS 76/96).

Zásadu priamosti a ústnosti vykonávania dôkazov, ako jednu zo základných zásad občianskeho súdneho konania, zaručuje nielen ústava (čl. 48 ods. 2), ale aj dohovor (čl. 6 ods. 1). V širšom chápaní je totiž táto zásada súčasťou práva účastníkov na spravodlivé prejednanie veci týkajúcej sa ich občianskych práv a záväzkov a zároveň špecifickým vyjadrením zásady kontradiktórnosti sporového konania. O takéto vymedzenie práv účastníka konania sa opiera aj judikatúra Európskeho súdu pre ľudské práva (ESLP), ktorý opakovane vyslovil, že súčasťou koncepcie spravodlivého súdneho konania je zásada kontradiktórnosti, v súlade s ktorou musia mať účastníci nielen právo navrhnúť všetky dôkazy, ktoré považujú za nevyhnutné na preukázanie svojich tvrdení, ale aj právo byť oboznámený a vyjadriť sa ku všetkým dôkazom a vyjadreniam predloženým s cieľom ovplyvniť rozhodnutie súdu (viď rozsudky ESLP vo veciach Niderróst – Huber v. Švajčiarsko, 1997 – I,

s. 108, Mantovanelli v. Francúzsko, 1997 – II, s. 436, Krčmár v. Česká republika r. 3. marca 2000 a pod.).

Občiansky súdny poriadok v ustanovení § 118 ods. 4 stanovuje, že ak sa pojednávanie neodročuje, pred jeho skončením súd vyzve účastníkov, aby zhrnuli svoje návrhy a vyjadrili sa k dokazovaniu i k právnej stránke veci. Toto právo nemožno účastníkovi odňať a súd je povinný účastníkovi umožniť realizáciu tohto práva a dať mu príležitosť k tomuto záverečnému vyjadreniu. Znemožnenie uplatnenia procesných práv, ktoré by inak mohol účastník pred súdom uplatniť a z ktorých bol v dôsledku nesprávneho postupu súdu vylúčený, je vadou konania v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p. zakladajúcou prípustnosť dovolania proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu a aj dovolací dôvod podľa § 241 ods. 2 písm. a/ O.s.p., na ktorú vadu musí dovolací súd vždy prihliadnuť (49/1998 ZSP). Obsah práva na súdnu a inú právnu ochranu uvedený v čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky nespočíva len v tom, že osobám nemožno brániť v uplatnení práva alebo ich diskriminovať pri jeho uplatňovaní. Jeho obsahom je i zákonom upravené relevantné konanie súdov a iných orgánov Slovenskej republiky. Každé konanie súdu alebo iného orgánu, ktoré je v rozpore so zákonom, je porušením ústavou zaručeného práva na súdnu alebo inú právnu ochranu (I. ÚS 26/94).

Z uvedených dôvodov dospel dovolací súd k záveru, že súdy na oboch stupňoch v prejednávanej veci zaťažili konanie procesnou vadou v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p., ktorá je dôvodom, pre ktorý musí dovolací súd rozhodnutia vydané v takomto konaní vždy zrušiť; rozhodnutia vydané v konaní postihnutom touto procesnou vadou nemôžu byť považované za správne. So zreteľom na uvedené dovolací súd rozsudky súdov oboch súdov zrušil a vec vrátil súdu prvého stupňa na ďalšie konanie (§ 243b ods. 1 a 3 O.s.p.). Vzhľadom na dôvody, ktoré viedli k potrebe zrušiť rozsudky súdov oboch stupňov, nezaoberal sa dovolací súd ďalšími námietkami uvedenými v dovolaní, resp. vecným prieskumom rozhodnutia.

V novom rozhodnutí rozhodne súd znovu aj o trovách pôvodného a dovolacieho konania (§ 243d ods. 1 O.s.p.).

Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

P o u č e n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 1. marca 2012

JUDr. Vladimír Magura, v.r.
predseda senátu

Za správnosť vyhotovenia: Dagmar Falbová